

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ.М. І. ПИРОГОВА**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Вченою радою Вінницького
національного медичного університету
ім. М.І. Пирогова
протокол № ____ від _____ 2025 р.

Голова Вченої ради, професор

_____ Вікторія ПЕТРУШЕНКО

ПРОЄКТ

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації у сфері післядипломної освіти

**«УДОСКОНАЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У
ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА»**

зі спеціальності А1 Освітні науки галузі знань А Освіта

Уведено в дію
Наказом № ____ від _____ 2025 р.

Ректор ЗВО, професор

_____ Вікторія ПЕТРУШЕНКО

Освітня програма підвищення кваліфікації у сфері післядипломної освіти «Удосконалення українськомовної компетентності у професійній діяльності викладача». Вінниця, ВНМУ ім. М. І. Пирогова, 2025. ____с.

Укладачі освітньої програми:

Галина Василенко – к. філол. н., професор, завідувач кафедри українознавства ВНМУ ім. М. І. Пирогова;

Людмила Матусевич – к. філол. н., доцент, доцент кафедри українознавства ВНМУ ім. М. І. Пирогова;

Тетяна Полиця – к. філол. н., доцент, доцент кафедри українознавства ВНМУ ім. М. І. Пирогова.

Рецензенти:

ЗАГАЛЬНИЙ ОПИС ПРОГРАМИ КУРСУ

Найменування: Освітня програма підвищення кваліфікації у сфері післядипломної освіти «Удосконалення українськомовної компетентності у професійній діяльності викладача».

Мета – удосконалення українськомовної компетентності у професійній діяльності науково-педагогічних / педагогічних працівників нефілологічних спеціальностей.

Спрямовання програми. Освітня діяльність із підвищення кваліфікації викладачів закладів вищої / фахової передвищої освіти здійснюється за мовленнєвим напрямком, що охоплює підвищення культури усного і писемного професійного мовлення; посилення уваги до правильного написання слів, словосполучень, речень; ознайомлення із особливостями мовних явищ, тенденціями їх функціонування; формування навичок свідомого використання лексико-граматичних засобів мови; сприяння засвоєнню правильного наголошення слів відповідно до орфоепічних норм; поглиблення знань із лінгвістичної галузі, мотивація слухачів до саморозвитку та професійного зростання.

Обсяг: 4,5 кредиту ЄКТС, 135 годин

Форма: дистанційна, змішана (очна / очно-дистанційна / дистанційна)

Перелік компетентностей слухача:

Загальні компетентності:

– упевнено володіти державною мовою для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною мовою.

Соціально-особистісні:

– усвідомлення приналежності до української нації, знання та розуміння своїх прав та обов'язків як громадянина України, толерантної взаємодії на міжкультурному рівні;

– розуміння цінності культури науки на сучасному етапі розвитку суспільства;

- здатність навчатися впродовж життя;
- уміння критично мислити;

Інструментальні:

- володіння засобами фахового мовлення, виразністю мовлення;
- здатність створювати образні бачення в усному та писемному мовленні, демонструвати інтонаційну виразність повідомлення;
- здатність ефективно взаємодіяти на міжособистісному рівні;

Спеціально-професійні:

- здатність використовувати знання української мови в галузі професійно-профільованої діяльності;
- орієнтування в сучасних напрямках розвитку української мови як науки;
- здатність використовувати теоретичні знання і практичні навички володіння мовою для ефективної організації комунікативної взаємодії в умовах освітньо-виховного процесу.

Мовно-мовленнєві:

- здатність мовно оформлювати тексти різних жанрів усного і писемного мовлення (зокрема офіційно-ділового і наукового стилю);
- здатність здійснювати публічне монологічне та діалогічне (полілогічне) мовлення фахового спрямування (доповідь, звіт, промова, дискусія);
- дотримання норм української літературної мови в офіційному спілкуванні (в організації офіційних заходів, у корпоративному й адміністративному спілкуванні тощо);
- здатність спілкуватися українською мовою на засадах соціальної та міжособистісної етики;
- здатність обирати й застосовувати різні комунікативні стратегії для досягнення позитивного результату.

Особи, які виконують програму: науково-педагогічні / педагогічні працівники нефілологічних спеціальностей закладів вищої / фахової передвищої освіти.

За результатами успішного навчання за програмою видається сертифікат про підвищення кваліфікації встановленого законодавством зразка.

Кадрове забезпечення. Реалізацію програми підвищення кваліфікації забезпечує кафедра українознавства ВНМУ ім. М. І. Пирогова. Професорсько-викладацький склад кафедри має високий рівень фахової кваліфікації та досвід навчальної, науково-дослідної і методичної діяльності. Інтерактивні лекції, що забезпечують формування українськомовної компетентності, читають науково-педагогічні працівники, які є визнаними професіоналами з досвідом роботи за фахом, мають високий рівень наукової і професійної активності, підтверджений виконанням не менше 5-ти видів і результатів професійної діяльності особи (п. 30 Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності від 30.12.2015 №1187, зі змінами, внесеними згідно Постанови КМУ від 10.05.2018 № 347). Кадрове забезпечення повністю відповідає ліцензійним вимогам.

Матеріально-технічне забезпечення. Для забезпечення освітнього процесу у сфері післядипломної освіти з підвищення кваліфікації науково-педагогічних / педагогічних працівників зі спеціальності А1 Освіта ВНМУ ім. М. І. Пирогова має необхідний аудиторний фонд. Навчальні комп'ютерні класи оснащені достатньою кількістю робочих місць, підключені до мережі Internet. До послуг професорсько-викладацького складу і здобувачів післядипломної освіти передбачено безоплатний доступ до глобальної мережі Internet. Комп'ютерна техніка, яка задіяна в освітньому процесі, має термін експлуатації не більше восьми років, що повністю відповідає Ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності.

Інформаційне та навчально-методичне забезпечення. Професорсько-викладацький склад кафедри українознавства зареєстрований на платформі Microsoft Teams для здійснення освітньої діяльності в дистанційному режимі. До програми курсів підвищення кваліфікації розроблено комплекс навчально-методичного забезпечення: навчальний план, тематичні плани практичних занять, презентації навчального матеріалу, завдання для самостійної роботи,

рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті. На офіційному вебсайті ВНМУ ім. М. І. Пирогова розміщена основна інформація про його діяльність, зокрема й про програму підвищення кваліфікації, за електронною адресою: <https://www.vnmu.edu.ua/>

Перелік компонент освітньої програми та їх логічна послідовність		
№ з/п	Компоненти програми	Загальна кількість кредитів ЄКТС / год
1. Мовленнєвий блок		
1.1	Мовленнєвий етикет викладача	1,5 кредиту ЄКТС, 45 год
1.2	Культура усного (публічного) мовлення	
1.3	Український правопис 2019 р.: основні зміни порівняно з 1990 р.	
1.4	Акцентуаційні норми культури мовлення	
1.5	Лексична правильність мовлення викладача. Культура слововживання	
1.6	Фразеологічні норми культури мовлення	
2. Мовний блок		
2.1	Граматичні норми культури мовлення (іменник, прикметник)	1,5 кредиту ЄКТС, 45 год
2.2	Граматичні норми культури мовлення (числівник)	
2.3	Граматичні норми культури мовлення (дієприкметник)	
2.4	Граматичні норми культури мовлення (прийменник)	
2.5	Пунктуаційні норми культури мовлення	
3. Функціонально-стилістичний блок		
3.1	Мовне оформлення текстів офіційно-ділового стилю	

3.2	Мовне оформлення текстів наукового стилю	1,5 кредиту ЄКТС, 45 год
3.3	Практикум-узагальнення. Вихідне діагностування	
Усього – 4,5 кредиту ЄКТС, 135 год		

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Мовленнєвий блок

Особливості українського мовленнєвого етикету. Тональність спілкування. Етикетні мовні формули. Форми плагіату в публічному мовленні. Техніки побудови промов: «Elevator pitch (Elevator speech)», «Storytelling», «Message House». Професійне спілкування. Комунікативна і фахова гнучкість науково-педагогічного працівника. Особливості розвитку правописної системи української мови. Новий український правопис 2019 року. Основні правила творення і використання фемінітивів в українській мові, приклади та сфери вживання. Функції наголосу в українській мові. Основні правила наголошування слів. Методики запам'ятовування акцентуаційних норм української літературної мови. Лексика української мови. Особливості функціонування запозиченої лексики. Паронімія. Міжмовна омонімія. Аналіз уживання слів у невластивих значеннях та деякі випадки порушення логічності у мові. Норми використання лексичних одиниць в українській літературній мові. Поняття «фразеологізм». Типи стійких словосполучень, особливості їх змісту та граматичної будови. Джерела походження, лексико-семантичні відношення та стилістичне різноманіття фразеологізмів. Норми використання фразеологічних одиниць в українській літературній мові. Редагування типових випадків порушень лексико-фразеологічних норм культури мовлення. Редагування типових випадків порушень акцентуаційних, лексичних, фразеологічних норм культури мовлення.

2. Мовний блок

Відмінкова парадигма іменників та прикметників. Граматична норма вживання закінчень -а (-я), -у (-ю) в іменниках чоловічого роду в родовому відмінку однини. Узгодження прикметників та невідмінюваних іменників,

складноскорочених слів, абревіатур. Правила творення та вживання ступенів порівняння прикметників. Особливості відмінювання кількісних (власне кількісних, дробових) та порядкових числівників. Узгодження числівників з іменниками. Поняття «дієприкметник». Види дієприкметників (активні, пасивні) та способи їх творення. Особливості вживання й функціонування дієприкметникових форм на -учий, -ючий, -ачий, -ячий у професійному мовленні. Правила заміни зазначених структур на нормативні варіанти, які є більш органічними для української мови. Поняття «прийменник». Характеристика особливостей функціонування прийменникових конструкцій у професійному мовленні. Типові лексико-граматичні помилки у словосполученнях з прийменниками ПО, ПРИ, НА. Аналіз найпоширеніших конструкцій, які викликають запитання й труднощі щодо доречного використання того чи іншого прийменника відповідно до встановлених в українській літературній мові закономірностей. Основні правила вживання розділових знаків в українській мові та їх практичне відпрацювання. Редагування типових випадків порушень граматичних і пунктуаційних норм української літературної мови.

3. Функціонально-стилістичний блок

Поняття «документ». Вимоги до оформлення документів відповідно до ДСТУ 4163:2020. Поняття «реквізит». Обов'язкові реквізити. Структура документа. Текст документа. Стандартизація початку та закінчення документа (стійкі словосполучення, синтаксичні конструкції, дієприслівникові звороти). Нормативність вживання слів і словосполучень в офіційно-діловому стилі. Укладання та оформлення документів з кадрово-контрактових питань: автобіографії, характеристики, резюме, заяви.

Метатекстові оператори – мовні формули наукового стилю. Типи графічних скорочень, особливості їхнього написання. Типові помилки в науковому мовленні (лексичні, морфологічні, стилістичні). Особливості нарощення числівників. Плеоназм, тавтологія в наукових текстах. Основні системи нумерації, рубрикація. Синтаксис наукових праць, узгодження частин

речення з дієприслівниковим зворотом. Уніфікація мовного оформлення тексту наукового стилю. Загальні рекомендації щодо написання та мовного оформлення текстів офіційно-ділового та наукового стилів.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ
ПРН 1. Володіти знаннями акцентуаційних, лексичних, фразеологічних, орфографічних, пунктуаційних, граматичних та стилістичних норм сучасної української мови
ПРН 2. Дотримуватися основних вимог до складання й мовного оформлення текстів офіційно-ділового та наукового стилів
ПРН 3. Висловлюватися на професійні теми зв'язно, логічно, точно, переконливо
ПРН 4. Знати особливості українського мовленнєвого етикету, дотримуватися культури мовлення в освітньому середовищі
ПРН 5. Володіти правописною, лексико-фразеологічною, граматико-стилістичною вправністю, уникати типових помилок у вживанні слів і побудові речень
ПРН 6. Розуміти сучасні тенденції розвитку державної мови, дотримуватися норм мовного законодавства України
ПРН 7. Модернізувати комунікативні навички, кроскультурні навички, навички критичного мислення, активізувати здатність взаємодіяти у мультикультурному середовищі

Література

- Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) : 250000 слів / ред. В. Т. Бусел. – Київ ; Ірпінь : Перун, 2007. – 1736 с.
- Городенська К.Г. Синтаксична специфіка української наукової мови. Українська термінологія і сучасність. Київ: КНЕУ, 2021. Вип. 4. С. 11-15.
- Литвиненко Н. П., Місник Н. В. Тлумачний словник медичних термінів : рос., латин, та укр. мовами. 2-ге вид., стереотип. Перун. 2018. 848 с.

Мова лікаря має значення: посібник / Г. П. Краєвська, Л. М. Матусевич, О. М. Дудник та інші. Вінниця : ТОВ ТВОРИ, 2023. 93 с.

Мунтян О. Фразеологія офіційно-ділового стилю української мови. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 74. Том 2. С. 178 – 183.

Семенов О. М. Культура наукової української мови: навч. посіб. О.М. Семенов. Київ: ВЦ «Академія», 2021. 216 с.

Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970–1980.

Сучасний тлумачний словник української мови: 55000 сл. : [розгорнуті поясн. до сл.; спільнокорен. сл.; сл.-синоніми; фразеол. звороти] / [уклад. А. М. Яковлева, Т. М. Афонська ; під заг. ред. С. В. Ломакович]. Х. : Торсінг плюс, 2009. – 670 с.

Українська мова (за професійним спрямуванням: Охорона здоров'я. Медицина) : підручник / Луцак С.В., Литвиненко Н.П., Турган О.Д. та ін.; за ред. С.М. Луцак. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ : ВСВ «Медицина», 2025. 351 с.

Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: у 4 т. / укладачі Л.І. Петрух, І.М. Головка. Вид-во «Медицина». 2013.

Електронні ресурси

Азарова Л. Є. Формування мовної компетенції студентів під час вивчення фразеології в курсі українська мова за професійним спрямуванням [Текст] / Л. Є. Азарова, Л. А. Радомська, Л. В. Горчинська // Закарпатські філологічні студії. 2022. Вип. 21, т. 1. С. 9–15. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/36315>

Борис Антоненко-Давидович. Як ми говоримо. URL: <http://yak-my-hovorymo.wikidot.com/>

Вживання прийменника ПО. URL: <https://onlinecorrector.com.ua/%D0%BF%D0%BE/>

Дієприкметники із закінченнями -ачий, -ячий, -учий, -ючий. URL.: <https://ukr-mova.in.ua/blog/dieprukmetnuku-iz-zakinchennyamu-achuj,-yachuj,-uchuj,-yuchuj-vzhuvatu-chu-ni>

Дієприкметники із закінченнями -ачий, -ячий, -учий, -ючий: словничок. URL.: <https://ukr-mova.in.ua/blog/dieprukmetnuku-iz-zakinchennyamu-achuj,-yachuj,-uchuj,-yuchuj-slovnuchok>

Ділові папери як засіб писемної професійної комунікації. URL: <https://hdl.handle.net/11300/27647>

Ефективна комунікація лікаря та пацієнта. URL: <https://www.facebook.com/groups/366740194832406/?ref=share>

Доценко О. Лексичні, фразеологічні норми. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Kw4SslprP0k>

ДСТУ 4163:2020 «Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів». URL: https://buhgalter.com.ua/upload/news/2021/9/DSTU_4163.pdf

Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила. URL: https://lib.zsmu.edu.ua/upload/intext/dstu_3582_2013.pdf

Красуцький О. М. Особливості творення і функціонування фразеологізмів у офіційно-діловому та професійному мовленні. URL: <http://188.190.33.56:7980/jspui/handle/123456789/439>

Медичні фразеологізми – "вітамін" для мовлення. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xWNwMm3higs>

Мова – ДНК нації. URL: <https://ukr-mova.in.ua/>

Прийменник ПО в сучасному львівському мовленні. URL. : https://iul-nasu.org.ua/pdf/kulturaslova/82/7_ks_82.pdf

Прізвище у складі будь-якого реквізиту друкується великими літерами: 10 новел ДСТУ 4163:2020. URL: <https://advokatpost.com/prizvyshche-u-skladi-bud-iakoho-rekvizytu-drukuietsia-velykymy-literamy-10-novel-dstu-4163-2020/>

Словник скорочень української мови. URL: <https://abbrs.info/>

Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980). URL: <https://sum.in.ua/>

Тимкова Валентина. Використання фразеологізмів на заняттях з української мови як необхідний елемент формування мовної культури майбутніх фахівців. International Science Journal of Education & Linguistics. Vol. 2, No. 1, 2023, pp. 69-76. doi: 10.46299/j.isjel.20230201.01. URL: <http://ir.vtei.edu.ua/card.php?id=28195>

Типові помилки у вживанні прийменників. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/radomska_ukr_mova/3.htm

Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів ДСТУ 4163-2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0055609-03#Text>

Фармацевтична енциклопедія. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/>

Як ми говоримо. Дієприкметники. Зауваження до низки дієприкметників. URL: <http://yak-my-hovorymo.wikidot.com/diyeprykmetnyky>